

SÂNZIANA IOANA DENISA DASCĂLU

Lucian Blaga University of Sibiu, Romania

sanzianaioanadenisa.dascalu@ulbsibiu.ro

DOI:10.2478/clb-2024-0011

DIALECTICA OPRESIUNII ȘI A REZISTENȚEI: O HERMENEUTICĂ A CONTRASTELOR ÎN PERSEPOLIS

The Dialectic of Oppression and Resistance: A Hermeneutics of Contrasts in *Persepolis*

Abstract: This article examines the dialectical dynamic between oppression and resistance in *Persepolis*, Marjane Satrapi's graphic memoir, through the lenses of postcolonial and feminist theory. Drawing on key conceptual frameworks such as "subalternity" (Gayatri Chakravorty Spivak), "intersectionality" (Patricia Hill Collins and Sirma Bilge) and "orientalism" (Edward Said), the study explores how identity, voice, and agency are negotiated under conditions of political and religious authoritarianism and diasporic displacement. The analysis foregrounds not only the external apparatuses of domination but also the internalized mechanisms of control that shape subject formation. Furthermore, the article critically engages with Pascale Casanova's model of world literary circulation, arguing that *Persepolis* subverts dominant aesthetic paradigms by achieving global recognition without compromising its cultural specificity. By employing a hybrid medium—the graphic novel—and juxtaposing minimalist visual style with thematically dense political content, Satrapi produces a counter-discourse that resists exoticization and reclaims narrative sovereignty. Ultimately, the memoir destabilizes binary constructions of East and West and articulates a space for complex, intersectional identities and narrative subversion.

Keywords: subalternity, graphic novel, oppression, resistance, postcolonial feminism, world literature

Temele opresiunii și ale rezistenței, fie ele individuale sau colective, pașnice ori violente, ocupă un loc central în literatura și teoria post-colonială, în care accentul cade adesea pe modul în care identitățile subalterne negociază supraviețuirea, vocea și libertatea în contexte istorice marcate de dominație. Această dinamică dialectică dintre opresiune și rezistență este reinterpretată constant, în funcție de poziționările istorice, geografice și identitare ale subiecților implicați. De-a lungul timpului, literatura critică a dezbătut dacă rezistența împotriva unui sistem opresiv trebuie să fie de natură violentă sau simbolică. Frantz Fanon, în *The Wretched of the Earth*¹, susține că decolonizarea este, în esență, un proces violent, necesar pentru eliberarea subiectului colonizat. În contrast, alte lucrări recente, precum *Postcolonial Resistance*² de David Jefferess, propun o reevaluare a rezistenței în forme pașnice, cotidiene sau culturale, subliniind capacitatea discursului și a narațiunii de a submina hegemonia. În acest cadru teoretic, *Persepolis* (2 volume, publicate în 2000 și 2004) de Marjane Satrapi se distinge ca un roman grafic-cult care abordează aceleași teme, dar dintr-o perspectivă profund personală și inedită: cea a copilului care asistă la violențele unei dictaturi teocratice și, ulterior, trăiește alienarea exilului.

Pornind de la declarația Marjanei Satrapi, conform căreia „singura persoană care te oprește să fii liber suntem noi înșine. Nimeni nu-ți poate lua libertatea. Adică, am trăit într-o dictatură. Știu despre ce vorbesc”³, se deschide o posibilă meditație asupra relației dialectice dintre opresiune și rezistență. În literatura teoretică contemporană, opresiunea nu se definește exclusiv prin constrângeri externe impuse de forțele dominante, ci și prin internalizarea unor structuri de control, care devin parte integrantă a conștiinței colective și individuale. Michel Foucault propune, în acest sens, o viziune asupra corpului ca teren politic, afirmând că acesta „nu devine o forță utilă decât dacă este în același timp corp productiv și corp asertiv”⁴. Această supunere, notează el, poate fi subtilă, organizată și lipsită de violență explicită, dar, cu toate acestea, eficientă în reproducerea relațiilor de putere.⁵

1. Franz Fanon, *The Wretched of the Earth*, trad. de Constance Farrington (Grove Press, 1963).

2. David Jefferess, *Postcolonial Resistance* (University of Toronto Press, 2008).

3. Marjane Satrapi, „Emma Watson Interviews Persepolis Author Marjane Satrapi,” interviu de Emma Watson, *Vogue*, 1 August 2016, <https://www.vogue.com/article/emma-watson-interviews-marjane-satrapi>. Traducerea mea.

4. Michel Foucault, *A supraveghea și a pedepsi. Nașterea închisorii*, traducere de Bogdan Ghiu (Paralela 45, 2005), 33.

5. Michel Foucault, *A supraveghea și a pedepsi*, 33.

În acest cadru, rezistența nu poate fi redusă la o simplă opoziție, ci devine un proces continuu de reconstrucție a libertății interioare, de rescieri a normelor impuse de autoritate și de refuz simbolic al poziționării subalterne. Astfel, opresiunea și rezistența se contopesc într-o dinamică de autorefecție și transgresiune, în care identitatea este simultan construită și subminată atât de forțele externe, cât și de propriile constrângeri interiorizate.

Această lucrare își propune să demonstreze că deși vocile marginalizate sunt adesea supuse unor mecanisme sistematice de reducere la tăcere de către structurile de putere dominante, acestea încearcă, printr-un proces dinamic de rezistență și de luptă cu stereotipul, să își negocieze identitatea. Seria de romane grafice *Persepolis* de Marjane Satrapi reflectă această dialectică între supunere și opoziție, evidențind modul în care subiectul, plasat la intersecția unor forțe opresive multiple, își revendică existența printr-un act continuu de reconstrucție a sinelui.

Domeniul studiilor literare și culturale a consacrat numeroase analize mecanismelor de opresiune și strategiilor de rezistență în literatura mondială, evidențind complexitatea dinamicilor de putere ce structurează reprezentările identitare ale subiectului marginalizat. Astfel, cercetarea postcolonială și studiile feministe au propus cadre teoretice esențiale pentru examinarea relațiilor dintre discursul hegemonic și formele de contestare ale acestuia. Lucrări fundamentale, precum *Orientalism* (1978) de Edward Said, au investigat procesele de alterizare și instrumentalizare simbolică a Orientului în imaginarul occidental, în timp ce intervenții teoretice precum cea a lui Gayatri Chakravorty Spivak din articolul „Can the Subaltern Speak” (1988) au deconstruit modalitățile prin care discursurile dominante subordonează și reduc la tăcere identitățile periferice. Totodată, conceptualizarea „intersecționalității”, în lucrări ale unor teoreticieni precum Patricia Hill Collins și Sirmă Bilge au oferit un cadru analitic pentru examinarea stratificărilor multiple ale opresiunii, subliniind interdependențele dintre gen, rasă și clasă în structurile sociale și culturale.

În pofida acestor abordări diverse ale opresiunii și rezistenței în literatura postcolonială, investigațiile dedicate romanului grafic *Persepolis* al lui Marjane Satrapi rămân relativ limitate, în special în ceea ce privește încadrarea acestuia în paradigma literaturii mondiale prin prisma teoriilor feministe și postcoloniale, aplicate simultan. Romanul grafic al Marjanei Satrapi nu doar expune structurile de opresiune politică și religioasă care afectează subiectul feminin în contextul Iranului postrevoluționar, ci produce o formă de rezistență narativă prin care identitatea este renegociată la intersecția dintre

norme locale și proiecții occidentale. Construit pe alternanța dintre vocea copilului martor și reflecția matură a naratoarei, *Persepolis* formulează o critică dublă, atât a fundamentalismului autohton, cât și a reprezentărilor hegemonice din exterior, articulând o voce identitară ce refuză simplificările binare ale alterității.

În contextul circulației globale a textelor literare, romanul grafic *Persepolis* de Marjane Satrapi oferă un studiu de caz revelator privind relația dintre spațiile literare periferice și cele centrale. În paradigma propusă de Pascale Casanova în *Republica Mondială a literelor*, literatura mondială nu reprezintă un simplu agregat de texte transnaționale, ci un câmp ierarhizat, în care valoarea literară este distribuită inegal, în funcție de poziționarea geopolitică și simbolică a autorului. Centrele, în special Parisul, în viziunea acesteia, funcționează ca instanțe de consacrare, în timp ce periferia are acces la canonul global doar prin intermediul unui proces de „literarizare”, în care opera este transmutată dintr-un registru local într-unul cu vizibilitate internațională: „Transmutația magică operată de marile instanțe de consacrare este—pentru textele ce vin din zonele sărace literar—o schimbare a naturii lor: o trecere de la inexistență la existența literară, de la invizibilitate la starea de literatură, transformare numită aici literaturizare”⁶. La momentul apariției sale în 2000, *Persepolis* beneficiază tocmai de această poziționare favorabilă: publicat în Franța, într-o limbă cu putere simbolică ridicată, romanul grafic pătrunde rapid în circuitul literar mondial, fiind tradus în engleză și alte limbi centrale. Alegerea limbii franceze, așa cum arată Casanova, nu este neutră, ci are „capital literar” care permite vizibilitate globală: „Parisul nu este doar capitala universului literar, ci devine, chiar din acest motiv, și poarta de intrare a « pieței mondiale de bunuri culturale », așa cum o numea Goethe, principalul loc consacrat al lumii literaturii”⁷.

Cu toate acestea, cazul *Persepolis* complică și chiar contrazice, într-o anumită măsură, teza lui Casanova. Autoarea nu diluează specificul cultural, politic sau lingvistic pentru a se adapta normelor estetice ale centrului. Dimpotrivă, *Persepolis* este validat internațional tocmai datorită insistenței asupra unei realități profund localizate, precum opresiunea religioasă din Iran, exilul, trauma colectivă și reconstrucția sinelui feminin în spații antagonice. În loc să fie denaționalizat și depolitizat, așa cum observă Casanova că se întâmplă adesea cu operele periferice care aspiră la validare, romanul grafic își afirmă specificitatea—înțelegând ca ancorare într-un context istoric, politic și identitar

6. Pascale Casanova, *Republica Mondială a Literelor*, traducere de Cristina Bîzu (Curtea Veche Publishing, 2006), 164.

7. Casanova, *Republica Mondială*, 164.

concret—ca valoare intrinsecă ce contribuie la recunoașterea sa internațională. O astfel de nuanțare teoretică este esențială în contextul criticii aduse paradigmei literaturii mondiale de către Christopher Prendergast. Acesta atrage atenția asupra faptului că modelul propus de Casanova este insuficient pentru a surprinde complexitatea circulației literare globale, întrucât „cea mai previzibilă obiecție adusă acestui model este că există și alte variabile decât națiunea și alte relații decât competiția”⁸. Mai exact, Prendergast sugerează că ierarhia strictă dintre centre și periferii nu explică pe deplin multiplele rute prin care operele literare pot dobândi recunoaștere internațională, precum și faptul că legitimitatea poate fi obținută nu doar prin conformare la valorile estetice ale centrului, ci și prin afirmarea specificului local și politic.

Narativ, romanul explorează exilul și memoria, teme recurente în literatura mondială, în special în literatura diasporei. Satrapi își construiește povestea nu doar ca pe o relatare autobiografică, ci și ca pe un discurs despre Iran perceput din perspectiva unui subiect care a trecut prin exil, o poziție ce îi conferă legitimitate în ochii cititorului occidental. În logica teoretizată de Pascale Casanova, centrele literare dominante nu valorizează întotdeauna operele cu un potențial critic real, ci mai degrabă acele texte care, chiar și atunci când par să denunțe o realitate locală, se conformează unor forme narative tradiționale și unor așteptări estetice occidentale. Exotismul devine, în acest context, un mecanism de atenuare a perspectivei critice, transformând alteritatea într-un obiect de consum cultural: „Ambiguitatea este atât de mare, încât, foarte curând, editorii (îndeosebi cei americani) au încercat să găsească în această modă a exotismului secretul noului bestseller internațional, adresat unui public la fel de internațional”⁹. Casanova exemplifică această tendință prin romanul *A Suitable Boy* (1993) al lui Vikram Seth, care „adoptă forma mereu populară a sagăi de familie și pune normele estetice ale secolului trecut în slujba unei viziuni eminamente occidentale asupra lumii”¹⁰, ceea ce îl transformă într-un produs literar perfect adaptat cerințelor pieței globale.

În contrast, *Persepolis* adoptă deliberat o formă necanonică—romanul grafic, împărțit în mai multe volume—și juxtapune o estetică minimalistă cu o tematică profund politizată. Satrapi evită exotizarea suferinței și refuză instrumentalizarea propriei traume în scopuri comerciale. Narațiunea nu propune o imagine comodă a alterității,

8. Christopher Prendergast, „The World Republic of Letters”, în *Debating World Literature*, coord. Christopher Prendergast (Verso, 2004), 12. Traducerea mea.

9. Casanova, *Republica Mondială*, 158.

10. Casanova, *Republica Mondială*, 158.

ci o confruntare directă cu realitatea opresiunii religioase, a exilului și a rezistenței individuale. Prin această alegere formală și ideologică, *Persepolis* se detașează de modelul descris de Casanova, propunând o critică autentică și o formă de reprezentare care nu cedează presiunilor simbolice ale centrului literar global.

Astfel, succesul romanului grafic *Persepolis* în literatura mondială nu se explică exclusiv prin tematica sa angajată, ci printr-o articulare complexă între forma estetică aleasă și modul în care narațiunea negociază cu așteptările unui public internațional. Romanul grafic propus de Satrapi pare să descrie la prima vedere un Iran postrevoluționar dominat de fundamentalism religios, represiune și exil, teme care corespund, în mod evident, imaginii occidentale asupra Orientului Mijlociu. Această proximitate tematică față de discursurile hegemonice facilitează lizibilitatea operei și contribuie la recunoașterea sa globală. Totuși, valoarea literară a *Persepolis* derivă nu doar din conformarea parțială la această paradigmă, ci și din alegerea unei forme narative necanonice—banda desenată autobiografică—care permite o distanțare ironică și critică față de reprezentările standardizate ale alterității. Așadar, romanul funcționează într-un registru dublu: este simultan inteligibil pentru publicul occidental și subversiv față de modelele narative dominante. În această logică, se confirmă observația lui Pascale Casanova, potrivit căreia „tocmai ceea ce poate părea cu totul străin de operă, de construcția, forma și unicitatea ei estetică, dă naștere textului, îi îngăduie apariția. Numai configurația sau poziția covorului în ansamblu, adică din punct de vedere literar totalitatea spațiului literar mondial, poate da sens și coerență formei înseși a textelor”¹¹. Într-un asemenea spațiu, succesul nu reflectă doar meritele estetice ale unei opere, ci și capacitatea ei de a se ancora într-o rețea simbolică globală, deopotrivă estetică și geopolitică.

Cu toate acestea, în romanul său autobiografic, Marjane Satrapi problematizează reprezentarea occidentală a Iranului și interoghează barierele culturale care separă Estul de Vest. Printr-o dublă strategie narativă, autoarea nu doar expune clișeele occidentale, precum opresiunea religioasă, fanatismul sau lipsa libertăților, ci le și subminează printr-o reprezentare complexă și contradictorie a societății iraniene. Această abordare produce, după cum afirmă Babak Elahi, „o relație dialectică între propriile ei imagini iconice și stereotipurile și propaganda atât din Iran, cât și din Europa de Vest și SUA”¹², ilustrând modul în care *Persepolis* destabilizează simultan atât discursurile hegemonice

11. Casanova, *Republica Mondială*, 12.

12. Babak Elahi, „Frames and Mirrors in Marjane Satrapi’s *Persepolis*”, *symplokē* 15, nr. 1-2 (2007): 324. Traducerea mea.

orientale, cât și pe cele occidentale. Prin reumanizarea figurilor marginale și punerea în lumină a rezistenței cotidiene, romanul nu doar reflectă percepțiile exterioare asupra Iranului, ci le și reconfigurează, oferind o viziune nuanțată asupra identității și apartenenței în contextul globalizării.

Aici, apare problema Orientalismului, teoretizată de Edward Said. Aceasta evidențiază modul în care Occidentul a construit o imagine distorsionată a Orientului, bazată pe o opoziție care justifică dominația culturală și politică. Said definește orientalismul drept „un stil de gândire bazat pe distincția ontologică și epistemologică între «Orient» și (de cele mai multe ori) «Occident»”¹³, sugerând astfel că această separație nu este una naturală, ci impusă printr-un discurs hegemonic. În această logică, Orientul nu este văzut ca o entitate autonomă, ci ca o proiecție a imaginației occidentale, un spațiu construit simbolic pentru a reafirma superioritatea culturală a Europei. Astfel, Said descrie contrastul dintre cele două lumi. Occidentalii sunt percepuți ca „raționali, pașnici, liberali, logici, capabili să dețină valori reale, lipsiți prin natura lor de suspiciune”¹⁴, în timp ce orientalii sunt prezentați ca nefiind „nimic din toate acestea”¹⁵. Această dihotomie nu doar că simplifică și distorsionează complexitatea culturală a Orientului, dar servește și ca fundament ideologic pentru dominația colonială.

Un aspect central al teoriei sale este raportarea la „Celălalt”, un concept esențial în studiile postcoloniale: „Nu ești tu, și totuși, tu ca Celălalt ești forțat să te vezi pe tine însuși ca Celălalt, deoarece așa ai fost poziționat în ochii Celorlalți”¹⁶. Astfel, este subliniat mecanismul prin care identitatea subalternului este modelată din exterior. Acest proces este unul de alienare și interiorizare a percepțiilor dominante, prin care indivizii din spațiile orientale ajung să se perceapă conform reprezentărilor impuse de Occident.

Marji, protagonista din romanul grafic *Persepolis*, experimentează acest proces de alterizare atât în Iran, unde își petrece copilăria, cât și în Occident, unde emigrează în adolescență, confruntându-se cu dificultatea de a se integra în oricare dintre cele două lumi. Pe parcursul romanului, ea trăiește o criză identitară profundă, oscilând între internalizarea stereotipurilor impuse de Occident asupra iraniienilor (lipsa de civilizație, religiozitate extremă, violență, promiscuitate) și respingerea normelor impuse de regimul teocratic din Iran. Astfel, ea

13. Edward Said, *Orientalism*, trad. de Doina Lică și Andreescu (Editura Art, 2018), 2.

14. Said, *Orientalism*, 49.

15. Said, *Orientalism*, 49.

16. Michael Pickering, *Stereotyping: the politics of representation* (New York: Palgrave, 2001), 77. Traducerea mea.

se confruntă cu o realitate amară la sosirea sa în Austria, în urma unei perioade de dislocare culturală și psihologică generată de Revoluția Islamică din Iran și de restricțiile impuse de regimul teocratic. Crezând că în Occident va găsi un spațiu caracterizat de libertate, autenticitate și autoexprimare, Marji descoperă rapid că aceasta nu este decât o iluzie, iar întâlnirea cu lumea europeană este marcată de stereotipuri și prejudecăți. Ea intră astfel într-o luptă a cunoașterii și a acceptării. Marji devine „Celălalt” în Occident, unde identitatea sa iraniană este redusă la un set de imagini fixe și stereotipe.

În acest context, este relevantă tranziția onomastică subtilă care se produce de-a lungul romanului: în primul volum, vocea narativă este asociată exclusiv diminutivului *Marji*, nume afectiv care reflectă registrul copilăriei, al intimității familiale și al percepției inocente asupra lumii. În schimb, în volumul al doilea, pe măsură ce protagonistă se confruntă cu realitățile dure ale exilului și apoi ale întoarcerii în Iran, numele *Marjane* începe să apară treptat, atât ca apelativ utilizat de ceilalți (profesori, colegi de universitate, bărbați din viața ei), cât și ca formă de autoprezentare. Această tranziție onomastică nu este doar un detaliu stilistic, ci un indiciu narativ al trecerii de la subiectivitatea infantilă la o identitate marcată de conflictul dintre adaptare, rezistență și asumare de sine în contextul presiunilor sociale și culturale adulte.

Unul dintre momentele fundamentale în procesul de autodefinire a protagonistei în cadrul contextului occidental are loc când aceasta încearcă să-și construiască un spațiu de apartenență în societatea austriacă, fiind însă rapid confruntată cu stereotipurile dominante la adresa identității sale. În primele interacțiuni cu noii săi colegi de școală, Marji devine obiectul unei curiozități reduse la clișee simplificate, axate pe războiul din Iran, perceput de interlocutori ca un factor definitoriu al națiunii sale: „Îi interesa povestea mea, mai ales pe Momo! Era fascinat de viziunea morții”¹⁷. Se cristalizează astfel o abordare specific occidentală a realității iraniene, în care complexitatea contextului sociopolitic este redusă la imagini monolitice, conturate în termeni de violență și suferință, fără a se considera diversitatea și pluralitatea experiențelor individuale.

În paralel, Marjane se confruntă cu o viziune reductivă a Europei ca un spațiu al libertății și al progresului, pus în opoziție cu un Orient considerat întârziat și opresiv. Momo își exprimă un punct de vedere similar prin afirmația: „O să te obișnuiești. Aici, în Europa, avem zile

17. Marjane Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, trad. de Mihaela Dobrescu (Editura Art, 2014), 13.

libere, datorită stângii. Nu suntem obligați să muncim întruna”¹⁸. Mai mult decât atât, procesul de marginalizare a Marjanei este accentuat de percepțiile stereotipe ale călugărițelor, care, în mod similar, reduc complexitatea identității iraniene la un set de etichete negative: „E-adevărat ce se spune despre iranieni. N-au niciun pic de educație”¹⁹. Astfel, Marjane devine prizoniera unui joc de oglindire între imaginea impusă de ceilalți și propria percepție despre sine.

În acest context de alteritate forțată și de dislocare culturală, Marjane se află într-o continuă confruntare cu propria identitate. Tensiunea dintre dorința de a se adapta la normele occidentale și nevoia de a păstra legătura cu propriile rădăcini creează un conflict interior profund, în care protagonista încearcă să disipeze umbra Orientului, dar, în același timp, rămâne bântuită de memoria acestuia, fapt ce subliniază imposibilitatea unei rupeți totale de trecut. Mărturisirea sa, „Aș fi vrut să uit tot, să fac să dispară tot trecutul, dar subconștientul nu mă lasă”²⁰, devine, astfel, un act de recunoaștere a imposibilității eradicării identității originare, chiar și într-un context de integrare în altă cultură. Această ambivalență identitară reflectă ceea ce Smadar Lavie și Ted Swedenburg descriu ca o condiție structurală a subiectului diasporic: „Diaspora se referă la relația dublă sau loialitatea împărțită pe care o au migranții, exilații și refugiații față de locuri—legăturile lor cu spațiul pe care îl ocupă în prezent și implicarea lor continuă față de «acasă»”²¹. Marji devine purtătoarea acestei „loialități duble”, oscilând între spațiul prezentului occidental și cel interiorizat al Iranului, care o bântuie afectiv și simbolic. Această experiență nu este o simplă ruptură geografică, ci o „fisură” identitară ce creează, conform autorilor, un „third time-space”, „o zonă de graniță între identitatea-ca-esență și identitatea-ca-conjunctură [...] unde opoziția nu este doar reactivă, ci și creativă și afirmativă”²². În această zonă liminală, subiectul nu mai operează cu identități fixe, ci este permanent plasat într-un proces de auto-reformulare. Aici intervine și contribuția lui Trinh T. Minh-ha, care caracterizează această stare prin figura unui „subject-in-the-making”, adică o identitate în devenire, instabilă, dar productivă: „Acest proces nu se limitează la

18. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 19.

19. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 23.

20. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 40.

21. Smadar Lavie și Ted Swedenburg, „Introduction: Displacement, Diaspora, and Geographies of Identity”, în *Displacement, Diaspora, and Geographies of Identity*, coord. Smadar Lavie și Ted Swedenburg (Duke University Press, 1996), 14. Traducerea mea.

22. Lavie și Swedenburg, „Introduction”, 13.

o dualitate între două moșteniri culturale. El conduce [...] la o conștiințizare accentuată a celorlalte sensibilități «minoritare» [...] și, prin extensie, la necesitatea formării unor noi alianțe²³. Această viziune a identității ca entitate relațională și deschisă oferă un cadru adecvat pentru reinterprețarea subiectivității diasporice în *Persepolis*, dincolo de opozițiile rigide ale spațiilor culturale. În logica propusă de Minh-ha, Marjane nu este doar rezultatul unei tensiuni între Est și Vest, ci devine agentul unei noi forme de conștiință politică, care recunoaște pluralitatea vocilor marginale și potențialul solidarității dintre acestea. Astfel, identitatea nu mai funcționează ca esență stabilă, ci ca act performativ și afirmativ, articulat la intersecția dintre memorie, experiență și rezistență simbolică.

Totuși, în ciuda marginalizării și a reducerii ei la imagini stereotipe, Marjane revendică identitatea sa printr-o afirmare activă și reflexivă a originilor sale, afirmându-și mândria față de identitatea iraniană, într-un demers de autoafirmare esențial pentru reconstrucția subiectivității sale. Declarația „Sunt iraniană și sunt mândră de asta”²⁴ devine un act de rezistență discursivă, o respingere explicită a etichetelor alterizante impuse atât de imaginarul occidental, cât și de normele rigide ale propriei culturi. În acest sens, romanul propune o critică dublă: atât a tendinței globalizante de omogenizare identitară, cât și a încercărilor de a închide subiectul într-o viziune culturală unilaterală. În fața acestei presiuni de standardizare, Satrapi revendică o formă de autonomie identitară, articulând o voce care refuză simplificarea și produce o contra-narațiune. Fragmentarea de care dă dovadă textul nu contrazice ideea de globalizare, ci apare ca reacție critică la aceasta, prin proliferarea unor voci minoritare și individualizate care contestă hegemonia discursurilor dominante, fie ele orientale sau occidentale.

Momentul culminant al acestei crize de identitate se petrece atunci când Marjane ajunge să se simtă complet deșezănată și pierdută, abandonată chiar de prietenii austrieci. Împinsă la marginile unei societăți care nu o acceptă în mod autentic și care o reduce la statutul de „o alta”, ea ajunge să trăiască pe străzi, într-o stare de *homelessness* nu doar fizic, ci profund existențial, simbol al unei rupturi adânci cu toate modelele de viață în care sperase să se integreze. Această experiență extremă de izolare devine un punct de cotitură în parcursul personajului, marcând imposibilitatea de a aparține cu adevărat unei

23. Trinh T. Minh-ha, „Not You/Like You: Postcolonial Women and the Interlocking Questions of Identity and Difference”, în *Displacement, Diaspora, and Geographies of Identity*, 17. Traducerea mea.

24. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 13.

lumi bine delimitate. În acest context, întoarcerea în Iran capătă semnificația unui *homecoming* simbolic, o încercare de a regăsi o formă de stabilitate și coerență identitară, chiar dacă acel „acasă” nu mai corespunde unei realități familiare. Așa cum scrie Rushdie, exilul creează „o patrie imaginară [...] unde «fragmentarea identității» nu este concepută ca o formă de liberalism anarhic pur sau de voluntarism, ci [...] ca o recunoaștere a importanței înstrăinării Sinelui în construcția formelor de solidaritate”²⁵. Marjane își regăsește, astfel, nu neapărat un spațiu geografic al apartenenței, ci o poziționare narativă și reflexivă din care își poate reconstrui identitatea în mod conștient.

Această reconectare cu trecutul său iranian, deși semnificativă la nivel emoțional, nu este neapărat o soluție completă, ci mai degrabă o modalitate prin care Marjane încearcă să regăsească un punct de ancorare într-o lume ce îi este din ce în ce mai străină. Criza identitară pe care o trăiește este un exemplu al unui conflict lăuntric ce reflectă, pe de o parte, constrângerile exterioare ale societății și, pe de altă parte, conflictele interne ale subiectului, care nu mai poate fi redus la niciun tipar cultural fix. Și în contextul iranian, protagonista trăiește adesea o senzație de alienare, în special din cauza educației sale liberale și a influenței occidentale pe care a preluat-o din cadrul familial. După Revoluția Islamică, drepturile și libertățile femeilor sunt sever restricționate, iar aceasta este obligată să poarte vălul, un simbol al opresiunii, din perspectiva sa. În ciuda acestei constrângeri, Marjane respinge încă din copilărie această normă impusă de regimul teocratic, dar, în paralel, se află într-un proces continuu de reconstrucție a propriei identități, încercând să își definească locul într-o societate schimbată. Un episod semnificativ care ilustrează conflictul dintre Marjane și regimul teocratic iranian este confruntarea sa cu gardienele revoluției, când este muștrată pentru îmbrăcămintea necorespunzătoare pe care o poartă. Adidașii, blugii mulați, jacheta și insigna cu Michael Jackson sunt percepute de autoritățile religioase ca „simboluri ale decadenței”²⁶ și ale influenței occidentale, elemente deosebit de ostile regimului islamic revoluționar. Aceste piese vestimentare, care în viziunea regimului reprezintă corupția culturală și morală a lumii occidentale, sunt în mod paradoxal pentru Marjane simboluri ale rezistenței și ale afirmării unei identități proprii în fața opresiunii. Pentru ea, aceste obiecte nu sunt doar elemente de vestimentație, ci și acte de subversiune față de normele impuse de regimul islamic,

25. Salman Rushdie, citat în Lavie și Swedenburg, „Introduction”, 16. Traducerea mea.

26. Satrapi, *Persepolis*, vol. 1, trad. de Mihaela Dobrescu (București: Editura Art, 2018), 133.

care încearcă să uniformizeze și să controleze nu doar comportamentele, dar și aspectul fizic al cetățenilor.

Astfel, apare ceea ce Edward Said numise „domeniu simetric al orientalismului, numit occidentalism”²⁷. Acest domeniu desemnează reacția celor marginalizați din Orient împotriva stereotipurilor impuse de Occident, perceput ca o forță dăunătoare în conservarea tradițiilor și autenticității morale: „Ceea ce am numit noi occidentalism este portretul dezumanizant pe care i-l fac Vestului adversarii lui”²⁸. Exemplificând această dinamică, Marjane, întoarsă în Iran pentru continuarea studiilor, se confruntă cu stereotipurile create de iranieni în relație cu spațiul occidental. În cadrul unei conferințe organizate de universitatea la care aceasta studiază, despre „comportamentul moral și religios”²⁹, autoritățile academice se angajează într-o retorică de reprimare a obiceiurilor moderne și a emancipării de inspirație occidentală, criticând modurile de comportament considerate indecente și în contradicție cu valorile autentice: „Nu putem să ne purtăm așa, oricum! Din sângele martirilor au crescut florile Republicii noastre. Să-ți permiți un comportament indecent înseamnă să calci în picioare sângele celor care și-au dat viața pentru libertatea noastră. Așadar, le cer domnișoarelor prezente aici să poarte pantaloni mai puțin largi și cagule mai lungi. Să-și acopere părul cum se cuvine, să nu se machieze”³⁰. Această retorică opresivă stârnește o reacție de indignare din partea protagonistei, care recurge la un act de rezistență simbolic, punând în discuție criteriile de moralitate impuse de regim: „Cât despre pantaloni, le reproșați că sunt prea largi, deși ne acoperă bine formele. Având în vedere că acești pantaloni sunt acum la modă, vin și vă întreb: religia ne apără integritatea fizică sau e pur și simplu contra modei?”³¹.

În acest context, teoria occidentalismului se află într-o tensiune subtilă cu teoria circulației literaturii a lui Pascale Casanova, având în vedere contrastul evident între percepțiile stereotipe ale Orientului ca teritoriu al opresiunii și realitatea complexă a experienței iraniene. Marjane Satrapi abordează această contradicție, configurându-și propria identitate într-un spațiu marcat de polarizarea culturală. În ciuda contextului național iranian pe care îl prezintă în conformitate cu stereotipurile—război, limitare și opresiune—rezistența pe care

27. Said, *Orientalism*, 89.

28. Ian Buruma și Avishai Margalit, *Occidentalismul: Războiul împotriva Occidentului*, trad. de Anca Bărbulescu (București: Humanitas, 2016), 14.

29. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 142.

30. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 142.

31. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 143.

protagonista o exprimă în încercarea de a-și reconfigura propria identitate nu doar că pune în lumină deschiderea spre emancipare a celor marginalizați, dar contribuie la succesul global al romanului. Astfel, deși în *Persepolis* sunt evidențiate prejudecățile reciproce între Orient și Occident, cititorul occidental descoperă o față diferită a „Celuilalt”: o realitate dură a unui regim opresiv, dar în care protagonistă reușește să sfideze stereotipul celui oprimat, afirmându-și drepturile și autonomia. Însăși autoarea afirmă în acest sens: „Iată problema: astăzi, descrierea lumii este întotdeauna redusă la da sau nu, negru sau alb. Povești superficiale. Povești cu supereroi. O parte este cea bună. Celălalt este rău. Dar nu sunt datoare cu lecții de morală. Nu este misiunea mea să spun ce este corect sau greșit. Descriu situațiile cât se poate de sincer. Așa cum le-am văzut. De aceea îmi folosesc propria viață ca material. Eu însămi am văzut aceste lucruri și acum vi le spun. Pentru că lumea nu este despre Batman și Robin care se luptă cu Joker; lucrurile sunt mai complicate de atât. Și nimic nu este mai înfricoșător decât oamenii care încearcă să găsească răspunsuri simple la întrebări complicate”³². Cu alte cuvinte, scopul lui Marjane Satrapi nu este de a prezenta un Iran înfricoșător din care nu poți scăpa, ci o realitate dură, dar care permite evadarea din stereotip.

Totuși, acest proces de ieșire din stereotip este unul profund complicat, generând în interiorul protagonistei nu doar un conflict identitar general, ci o criză specifică unui subiect feminin oprimat, prins între presiunile regimului teocratic iranian și așteptările stereotipizante ale Occidentului. Această criză reflectă o formă de subalternitate de gen, în care experiența femeii este simultan marginalizată și redusă la tăcere în interiorul unor sisteme de dominație multiple. În acest sens, este relevantă analiza propusă de Gayatri Chakravorty Spivak în „Can the Subaltern Speak?”, unde afirmă că „între patriarhat și imperialism, între constituirea subiectului și formarea obiectului, figura femeii dispare, nu într-un neant curat, ci într-o deplasare violentă” care produce imaginea dislocată a femeii din Lumea a Treia, „prinsă între tradiție și modernizare”³³. Astfel, este sintetizată tocmai poziția protagonistei din *Persepolis*, care este constant suspendată între discursuri opresive divergente, fiind nevoită să își revendice identitatea într-un spațiu al tăcerii și al excluderii. Această poziționare între axe multiple ale

32. Marjane Satrapi, „An interview with Marjane Satrapi”, interviu de Joshuah Bearman, *The Believer*, 1 August 2006, <https://www.thebeliever.net/an-interview-with-marjane-satrapi/>. Traducerea mea.

33. Gayatri Chakravorty Spivak, „Can the Subaltern Speak?”, în *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory*, coord. Patrick Williams (New York: Columbia University Press, 1994), 102. Traducerea mea.

dominației nu rămâne doar o experiență personală, ci este transpusă narativ într-o formă de rezistență discursivă.

În acest sens, *Persepolis* constituie un exemplu elocvent de strategie de autoreprezentare, prin care Marjane Satrapi subminează atât normele restrictive ale regimului iranian, cât și constructele stereotipice promovate de imaginarul occidental. Naratiunea sa configurează o identitate feminină dinamică, plasată la intersecția dintre opresiunea patriarhală și discursurile hegemonice globale, articulând o viziune complexă asupra experienței subalterne în context postcolonial. Un episod relevant care evidențiază mecanismele excluderii și marginalizării subalternului este cel în care Marjane este acuzată pe nedrept de proprietara locuinței din Austria de comportament imoral, pe fondul relației sale cu un tânăr austriac: „Ce, pentru dumneavoastră un austriac adevărat n-are ce căuta c-o fată ca mine, nu?”³⁴. Această replică denotă conștientizarea propriei alterități și a imposibilității de a fi percepută în afara grilei de interpretare impuse de discursul hegemonic occidental. Momentul de apogeu al excluderii sale este reprezentat de acuzația de furt, când proprietara o învinovățește fără dovezi și o dă afară din locuință: „A, aici ești, sunt convinsă că tu mi-ai luat broșa!”³⁵. Această situație nu este doar o manifestare a discriminării individuale, ci și o reflecție a unui mecanism mai amplu prin care subalterna este definită exclusiv prin stereotipuri, fiind lipsită de posibilitatea de a-și afirma propria voce și de a-și contesta statutul impus. Imposibilitatea Marjanei de a-și dovedi nevinovăția evidențiază tocmai mecanismul descris de Spivak, conform căruia subalternul nu doar că este marginalizat, ci și redus la tăcere printr-o logică de excludere ce îi neagă dreptul la autoreprezentare.

Un alt exemplu elocvent al mecanismului de reducere la tăcere a subalternului îl constituie momentul în care Marjane este exmatriculată în urma unei confruntări directe cu autoritatea instituțională reprezentată de maica stareță. Episodul se desfășoară într-un cadru domestic aparent inocent: protagonistă coboară cu o cratiță de spaghete în sala comună pentru a urmări un program TV, gest care contravine convențiilor locului și stârnește reacția vehementă a călugăriței. Mustrea disciplinară se transformă rapid într-un atac cu conotații etnice, călugărița afirmând: „E-adevărat ce se spune despre iranieni. N-au niciun pic de educație”³⁶. Marjane ripostează, respingând stereotipul printr-un contraatac la fel de tranșant: „E-adevărat și

34. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 67.

35. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 79.

36. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 23.

ce se zice despre voi. Înainte să vă faceți călugărițe, erați niște prostituate!”³⁷. Ulterior, este exmatriculată sub pretextul insubordonării: „E absolut inacceptabil ce i-ai spus Maicii Brigit! / Dar ce mi-a spus ea vi se pare acceptabil?! Ești exmatriculată”³⁸.

Acest episod relevă nu doar persistența unor stereotipuri rasiale și culturale în spațiul occidental, ci și modul în care discursul hegemonic reacționează punitiv la orice tentativă a subalternei de a-și revendica demnitatea și vocea. Replica Marjanei, departe de a fi o simplă insolență adolescentină, devine un gest de rezistență simbolică, o formă de contradiscurs prin care subiectul marginalizat refuză să accepte poziția impusă. Totuși, reacția instituției subliniază faptul că spațiul occidental nu este, în mod automat, unul al incluziunii și al pluralismului, ci poate reproduce, sub aparențe civilizatoare, mecanisme de excludere și delegitimare. Exmatricularea protagonistei devine astfel expresia concretă a refuzului de a accepta vocea subalternă atunci când aceasta contestă ordinea simbolică dominantă.

Un alt episod semnificativ este cel în care unul dintre colegii săi afirmă cu nonșalanță că „viața e absurdă”³⁹, replică la care Marjane răspunde cu o convingere născută din experiența directă a violenței istorice și ideologice trăite în Iran: „Viața nu e absurdă. Sunt și oameni care cred în ea și mor în numele unor valori, cum ar fi libertatea”⁴⁰. Răspunsul colegului Momo, „Asta-i doar o distracție ca să mai uiți de plictiseală”⁴¹, dezvăluie nu doar o percepție superficială, ci și un mecanism subtil prin care suferința colectivă este redusă la un registru pur individual. În această interacțiune, trauma istorică și politică a protagonistei este goliată de conținutul său structural și retrădusă într-o cheie existențialistă banalizantă. Astfel, experiența subalternului este invalidată nu prin negare directă, ci prin minimalizare, fiind percepută ca o reacție emoțională izolată, lipsită de ancorare socială. Vocea Marjanei este, în consecință, reinterpretată printr-o grilă culturală care refuză să recunoască dimensiunea politică a rezistenței, transformând lupta pentru libertate într-o simplă strategie de compensare psihologică.

Aceeași strategie de reducere la tăcere operează și în Iran, însă în acest context reprimarea are loc prin impunerea unui discurs hegemonic ce alienează orice formă de contestare a normelor regimului. Încă din copilărie, Marjane manifestă o atitudine de opoziție față de

37. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 23.

38. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 24.

39. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 37.

40. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 37.

41. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 37.

sistem, asumându-și un rol activ în lupta pentru drepturile femeilor, însă tentativele sale de rezistență sunt constant reprimare. Un exemplu elocvent este momentul în care participă, alături de părinții săi, la o manifestație politică, confruntându-se pentru prima dată cu realitatea brutalității sistemului: „Așa c-am mers cu ei să împărțim manifestație. Pentru prima dată-n viață, am văzut cu ochii mei ce înseamnă violența. A fost ultima noastră manifestație”⁴². Această experiență marchează o primă conștientizare a faptului că vocea individuală nu poate avea un ecou real într-un regim care operează prin coerciție și suprimare.

Ulterior, Marjane este sancționată și în mediul educațional pentru gesturile sale de nesupunere. Atunci când este surprinsă purtând bijuterii, un simbol al opoziției față de normele impuse, reacția sa de revoltă, manifestată prin lovirea directoarei, atrage o pedeapsă extremă: exmatricularea imediată. „V-am zis de o sută de ori că-i interzis să purtați bijuterii sau blugi”⁴³ este avertismentul ce subliniază rigiditatea sistemului, care nu permite nicio formă de individualitate. Aceeași dinamică opresivă este prezentă și în spațiul universitar, unde Marjane încearcă să conteste standardele vestimentare impuse femeilor, subliniind discrepanța dintre exigențele aplicate studenților și cele aplicate studentelor. Drept răspuns, autoritățile academice îi oferă un ultim avertisment, cerându-i să elaboreze o uniformă care să respecte normele regimului: „adaptată nevoilor pe care le au studentele, dar nimic extravagant”⁴⁴. Astfel, se confirmă modul în care regimul utilizează controlul corporal și vestimentar ca mecanisme de supunere, consolidând structura patriarhală și suprimând orice încercare de revendicare a unei identități alternative.

Toate aceste situații în care protagonista se găsește reflectă o discriminare multidimensională, determinată de factori precum genul, etnia și religia. Acest tip de opresiune poate fi analizat prin prisma conceptului de „intersecționalitate”, formulat de Patricia Hill Collins și Sirma Bilge, care „privește categoriile de rasă, clasă, gen, sexualitate, națiune, abilitate, etnie și vârstă—printre altele—ca fiind interconectate și influențându-se reciproc”⁴⁵. Astfel, experiențele de marginalizare ale protagonistei nu pot fi înțelese separat, ci trebuie analizate ca parte a unui sistem complex de relații de putere și excludere socială. În *Persepolis*, acest concept este vizibil în felul în care Marjane Satrapi

42. Satrapi, *Persepolis*, vol. 1, 76.

43. Satrapi, *Persepolis*, vol. 1, 143.

44. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 144.

45. Patricia Hill Collins și Sirma Bilge, *Intersecționalitate*, trad. de Cătălina Stanislav și Anca-Simina Martin (Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2021), 1.

ilustrează dubla dominație cu care se confruntă femeile iraniene: atât opresiunea sistemului patriarhal islamic, cât și discriminarea rasială și culturală din Occident.

În contextul european, Marji se confruntă cu marginalizare și discriminare din cauza religiei, culturii și etniei sale. De exemplu, în cadrul unei discuții despre vacanțele de Crăciun, Marji menționează: „Știți, la noi, în Iran, nu se sărbătorește Crăciunul”⁴⁶, evidențiind astfel distanța culturală ce o face să se simtă izolată, întrucât ceilalți colegi pleacă pentru a sărbători, lăsând-o singură: „Ce mă fac singură două săptămâni? Până și internatul o să fie gol”⁴⁷. Mai mult, lipsa de cunoștințe istorice despre Europa o face să se simtă inferioară în fața colegilor: „Hai, relaxează-te, profită! Cultivă-te și tu! Nici măcar de Bakunin n-ai auzit”⁴⁸. De asemenea, Marji este adesea marginalizată în Austria din cauza etniei sale, ajungând chiar să exprime regretul față de originea sa iraniană: „Am reușit chiar să-mi reneg cetățenia”⁴⁹.

În contrast, în Iran, Marji este discriminată pe baza statutului său de femeie. De exemplu, în mediul public, cum ar fi universitatea, studentele sunt obligate să fie acoperite și să adopte o ținută decentă pentru a nu atrage priviri, în timp ce bărbații pot purta haine mai confortabile și mai puțin reglementate, fără a fi criticați: „Nu ezitați să ne faceți nouă observație, dar frații aici de față au tot soiul de tunsori și de haine”⁵⁰. Deși Marji se confruntă frecvent cu astfel de episoade de discriminare, aceasta nu le prezintă într-o manieră catastrofică. Realitățile regimului sunt descrise fără exagerări și fără a-și atribui o identitate falsă. Spre deosebire de multe alte femei din țara sa, Marji trăiește într-o familie iubitoare, cu o deschidere către gândirea occidentală și modernă, având un tată protector, dar nu opresiv, spre deosebire de mulți bărbați din Iran.

Astfel, protagonista nu face parte din acele familii care au adoptat rapid normele impuse de regim. Ea și părinții săi observă și critică de la fereastră familia care, într-o schimbare bruscă, a adoptat un comportament conform cu ideologiile regimului: „Anul trecut și-arăta ditamai copanele-n fuste mini, iar acum doamna poartă tchador. Iar bărbosu’ de bărabatu-su care se îmbăta în fiecare seară, acum face gargară numai dacă pronunță cuvântul alcool”⁵¹. Aceste schimbări sunt generate de regimul impus, iar părinții lui Marji, conștienți de

46. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 14.

47. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 15.

48. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 19.

49. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 41.

50. Satrapi, *Persepolis*, vol. 2, 143.

51. Satrapi, *Persepolis*, vol. 1, 75.

aceste presiuni, o sfătuiesc pe fiica lor: „Dacă te întreabă ce faci toată ziua, spui că te rogi, ne-am înțeleș?”⁵². Teama față de opresiunea regimului este cea care îi determină pe aceștia să o trimită pe fiica lor în Europa, în încercarea de a o proteja de consecințele războiului. Astfel, Marji reușește să evadeze din stereotipul femeii musulmane fără scăpare, însă această fugă de țara natală și, implicit, de propria identitate, este direct legată de realitățile dure ale regimului din Iran.

Cu alte cuvinte, așa cum semnaleză Leigh Gilmore și Elizabeth Marshall, „Satrapi se bazează pe figura fetei pentru a stârni compasiune; totuși, Satrapi își ascunde sinele adult cu Marji, sinele său de zece până la paisprezece ani. Popularitatea textului lui Satrapi se datorează parțial potențialului său de a sprijini legătura imaginară dintre fata vulnerabilă și subiectul adult feminin politic lipsit de putere. Adică, mai degrabă decât să educe fetele în ideologiile occidentale, Satrapi reorientează acest aparat pedagogic neoliberal spre educarea Occidentului despre complexitățile Orientului. Satrapi caută să educe cititorii occidentali despre Iran și Islam; cu toate acestea, este dificil pentru Occident să fie dislocat ca un loc privilegiat al cunoașterii”⁵³. Satrapi nu oferă o simplă critică externă sau o pledoarie pentru emancipare în termeni occidentali, ci propune o destabilizare dublă, atât a imaginii exotizante și infantilizante proiectate de Occident asupra Orientului, cât și a autovictimizării naționaliste promovate de regimul fundamentalist iranian. În acest sens, poziția naratoarei devine profund complicată: deși respinge hegemonia epistemică occidentală, ea este conștientă că o parte a receptării sale în Vest se bazează tocmai pe figura fetei vulnerabile din Orient. În același timp, denunțarea sistemului opresiv din Iran nu o plasează automat într-o poziție pro-occidentală, întrucât regimul teocratic instrumentalizează tocmai critica neoliberalismului și a imperialismului cultural pentru a-și justifica oprimarea internă.

În concluzie, *Persepolis* de Marjane Satrapi este o operă a contrastelor, în care vocile marginalizate, deși supuse unor mecanisme sistematice de reducere la tăcere, reușesc să își negocieze identitatea printr-un proces dinamic de rezistență. Totodată, aceasta a evidențiat modul în care protagonista, Marji, navighează între multiple realități sociale și culturale, confruntându-se atât cu opresiunea politică și religioasă din Iran, cât și cu discriminarea și alienarea din Occident. Deși narațiunea ei contestă într-o oarecare măsură stereotipul femeii musulmane supuse, ea se înscrie, în mod paradoxal, într-un discurs

52. Satrapi, *Persepolis*, vol. 1, 75.

53. Leigh Gilmore și Elizabeth Marshall, „Girls in Crisis: Rescue and Transnational Feminist Autobiographical Resistance”, *Feminist Studies* 36, nr. 3 (2010): 679. Traducerea mea.

care prezintă Iranul conform așteptărilor occidentale: ca pe un spațiu dominat de fundamentalism, violență și discriminare. Prin această abordare, Satrapi face accesibilă și comprehensibilă realitatea iraniană pentru cititorii occidentali, utilizând un limbaj vizual și narativ care ocolește dramatismul excesiv, dar care rezonează cu sensibilitățile publicului occidental. Această ambivalență reflectă tensiunea dintre autoreprezentare și așteptările hegemonice. Pe de o parte, Marji evadează din stereotip prin faptul că opune rezistență, contestă normele impuse de regim și manifestă o deschidere culturală spre Occident. Pe de altă parte, *Persepolis* se aliniază unei tendințe mai largi din literatura diasporei iraniene, în care Occidentul este prezentat ca un spațiu al libertății, în contrast cu un Iran opresiv. Această viziune binară, deși nuanțată prin experiențele contradictorii ale protagonistei, poate fi interpretată ca o adaptare la un public occidental deja predispus să perceapă Iranul prin prisma conflictului dintre tradiție și modernitate.

Referințe bibliografice

- Buruma, Ian și Avishai Margalit. *Occidentalismul. Războiul împotriva Occidentului*. Traducere de Anca Bărbulescu. Humanitas, 2016.
- Casanova, Pascale. *Republica Mondială a Literelor*. Traducere de Cristina Bîzu. Curtea Veche, 2006.
- Collins, Patricia Hill și Sirma Bilge. *Intersecționalitate*. Traducere de Cătălina Stanislav și Anca-Simina Martin. Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2021.
- Elahi, Babak. „Frames and Mirrors in Marjane Satrapi’s *Persepolis*”. *symplokē* 15, nr. 1-2 (2007): 312–325.
- Fanon, Franz. *The Wretched of the Earth*. Traducere de Constance Farrington. Grove Press, 1963.
- Foucault, Michel. *A supraveghea și a pedepsi: Nașterea închisorii*. Traducere de Bogdan Ghiu. *Paralela 45*, 2005.
- Gilmore, Leigh și Elizabeth Marshall. „Girls in Crisis: Rescue and Transnational Feminist Autobiographical Resistance”. *Feminist Studies* 36, nr. 3 (2010): 667–90.
- Jefferess, David. *Postcolonial Resistance*. University of Toronto Press, 2008.
- Lavie, Smadar și Ted Swedenburg. „Introduction: Displacement, Diaspora, and Geographies of Identity”. În *Displacement, Diaspora, and Geographies of Identity*, coordonat de Smadar Lavie și Ted Swedenburg. Duke University Press, 1996.
- Prendergast, Christopher. „The World Republic of Letters”. În *Debating World Literature*, coordonat de Christopher Prendergast. Verso, 2004.
- Pickering, Michael. *Stereotyping: The Politics of Representation*. Palgrave, 2001.
- Said, Edward. *Orientalism*. Traducere de Doina Lică și Ana Andreescu. Editura Art, 2018.
- Satrapi, Marjane. „An interview with Marjane Satrapi”. Interviu de Joshuah Bearman. *The Believer*. 1 august 2006, <https://www.thebeliever.net/an-interview-with-marjane-satrapi/>. Ultima accesare: 9 iulie 2025.

- Satrapi, Marjane. „Emma Watson Interviews: Persepolis Author Marjane Satrapi”.
Interviu de Emma Watson. *Vogue*, 1 august 2016, <https://www.vogue.com/article/emma-watson-interviews-marjane-satrapi>. Ultima accesare: 9 iulie 2025.
- Satrapi, Marjane. *Persepolis*, vol. 1. Traducere de Mihaela Dobrescu. Editura Art, 2018.
- Satrapi, Marjane. *Persepolis*, vol. 2. Traducere de Mihaela Dobrescu. Editura Art, 2014.
- Spivak, Gayatri Chakravorty. „Can the Subaltern Speak?”. În *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory*, coordonat de Patrick Williams. Columbia University Press, 1994.